

Overzicht van liederenverzamelingen

Deze lijst is naar mijn beste weten de eerste poging dit terrein voor de didactiek van de geschiedenis te ontsluiten. De lijst maakt daarom geen enkele aanspraak op volledigheid. De indeling in rubrieken is gemaakt om een ordening aan te brengen, hoewel deze niet als absoluut moet worden opgevat. De titels uit de rubriek 'Liederen uit het dagelijks leven' bevatten vaak ook liederen die met gemak bij andere rubrieken ondergebracht hadden kunnen worden. Bij bijna alle titels is summier aangegeven wat de inhoud van de verzameling is, zodat u gericht op zoek kunt gaan bij een onderwerp. Veel succes.

• Algemeen

1. Fl. van Duyse, *Het oude Nederlandsche Lied* ('s-Gravenhage/Antwerpen 1903 – 1908) drie delen, fotografische herdruk Buren/Frits Knuf 1972.

De grootste verzameling liederen met muziek, voorzien van annotaties en inleidingen, met register op eerste regel. Staat er ergens boven een tekst 'op de wijs van', of 'op de melodie van', dan kan in de meeste gevallen de melodie (muziek) van het lied hier achterhaald worden.

• Historieliederen

2. C.C. van der Graft, *Middelnederlandsche Historieliederen toegelicht en verklaard*. Proefschrift (Epe 1904).
Tekstverzameling van middeleeuwse liederen over gebeurtenissen uit de Nederlandse middeleeuwse geschiedenis. De teksten worden toegelicht en de gebeurtenissen in het lied beschreven en in de historische context geplaatst. Geen muziek, wel enkele aanwijzingen 'op de melodie van'.
 3. J. van Vloten, *Nederlandsche Geschiedzangen, naar tijdsorde gerangschikt en toegelicht door J. van Vloten*. 1e Bundel 863 – 1572 (Amsterdam 1864).
 4. J. van Vloten, *Nederlandsche Geschiedzangen, naar tijdsorde gerangschikt en toegelicht door J. van Vloten*. 2e Bundel 1572 – 1609 (Amsterdam 1864).
- Beide delen vormen de grootste verzameling historieliederen die er in

Nederland te vinden zijn. Met name in de tweede bundel is veel moois te vinden aangaande facetten van de Opstand. De toelichting is summier en staat als een soort voorwoord voorin. Geen muziek, wel een enkele vermelding van 'op de melodie van'. De bundels hebben een register op jaartal met vermelding van de gebeurtenis waarop ieder lied betrekking heeft.

5. D.F. Scheurleer, *Van varen en van vechten, Verzen van tijdgenooten op onze zeehelden en zeeslagen, lof- en schimpgedichten, matrozenliederen*, 3 delen ('s-Gravenhage 1914).
Eerste deel 1572-1654, tweede deel 1655-1678, derde deel 1679-1800.

Zoals de ondertitel al aangeeft is dit meer dan een liederenverzameling. De opgenomen liederen zijn te typeren als historieliederen. Enkele aanwijzingen in de trant van 'op de melodie van'. Geen muziek.

• Zeemansliederen

6. *Zeemansliederen, bijeengebracht door Stan Hugill* (Bussum 1978).
Zeemansliederen uit Europese landen, onderverdeeld in thema's uit het zeemansleven: vertrek, thuiskomst, eten en drinken aan boord, dames van lichte zeden e.d. Met muziek, discografie en literaturopgave. Met een tiental liederen in de Nederlandse taal.
7. B. Paasman, *Wie wil d'r mee naar Oost-Indië varen, liedjes uit de compagnie* (Amsterdam 1991)
Omvangrijke bloemlezing van liedteksten uit de 17e, 18e en 19e eeuw over reizen, leven en werken aan boord van een schip op weg naar Indië. Geen muziek.
8. *Wat lijdt den zeeman al verdriet, Het Nederlands zeemanslied in de zeltijd (1600 – 1900), bijeengebracht en van commentaar voorzien door C.A. Davids* (Den Haag 1980).
Liedteksten van alle facetten van het leven aan boord. Liederen die duidelijk maken dat de zeeman aan het een-tonige leven aan boord tracht te ontsnappen. Geen muziek.
9. *Het Nieuwste Medemblicker Scharre-zoodje, Gevangen en ontweid van verscheide Visschers, en overgoten*

met een Zangers-Zausje, bijeengebracht door R. ten Broeke e.a. (Medemblik 1993).

Prachtige verzameling zeemansliederen met muziek.

• Liederen over het dagelijks leven

10. *Onder de groene linde 1, Verhalende liederen uit de mondelinge overlevering*.
Liederen met magische, religieuze en stichtelijke thematiek, verzameld door Ate Doornbosch, Ingeleid en van commentaar en registers voorzien door Marie van Dijk, Ate Doornbosch, Henk Kuijer en Hermine Sterringa (Amsterdam 1987).
11. *Onder de groene linde 2, Verhalende liederen uit de mondelinge overlevering*.
Liederen over ontluikende liefde, werving, vrijage en zwangerschap, verzameld door Ate Doornbosch, Ingeleid en van commentaar en registers voorzien door Marie van Dijk, Henk Kuijer, Ernst Heins en Ton Dekker (Amsterdam 1989).
12. *Onder de groene linde 3, Verhalende liederen uit de mondelinge overlevering*.
Liederen over trouw en ontrouw in de liefde, verleiding en verlaten, verzameld door Ate Doornbosch, Van commentaar voorzien door Marie van Dijk, Ingeleid door Marie van Dijk en Ton Dekker (Abcoude 1991).

De door Ate Doornbosch aan de vergetelheid ontrukte liederen vormen een bron van het leven van alledag in stad en platteland. Voorzien van commentaar, muziek, varianten en spreiding over ons land, vormen teksten en muziek een ware schat om het leven van alledag eind 19e en begin 20ste eeuw van de onderkant van de samenleving te belichten. Zeker met behulp van de teksten uit deel 2 en 3 zijn prachtige vergelijkingen in de tijd te maken.

13. *Snikken & smartlapjes, verzameld en ingeleid door Hermine Heijermans, boekenweekgeschenk 1976.*

Bundeltje met achtentwintig 'levenslieders', de meeste uit de periode 1890-1940, allen met muziek.

Hermine Heijermans' inleiding is zeer lezenswaardig.

14. *Groot geïllustreerd keukenmeiden zangboek, ingeleid en bijeengebracht door Jaap van de Merwe (Utrecht/Antwerpen 1976).*

Verzameling liederen over het leven en werken van het huispersoneel. Goed beeld van de omstandigheden in gezin en huis in de 19e eeuw. Met muziek.

15. *Toen wij van Rotterdam vertrokken, Nederlandse liederen uit de 20ste eeuw, bijeengebracht en ingeleid door Vic van der Reijt (Amsterdam 1987)*

170 liedteksten van schiagers, levensliedjes, cabaretliedjes etcetera. Zonder muziek, met register op eerste regel en indeling in rubrieken.

16. *Roltrap naar de maan. Nederlandse kinderliedjes vanaf 1950 voor kleine en grote mensen. Samenstelling Hilde Scholten (Bussum 1995).*

Boekje met mooie liedteksten, ingedeeld in rubrieken, zoals dromen/wensen, over de familie, over de dood. Prachtige tijdsbeelden! Geen muziek.

17. Tj. W. R. de Haan, *Huilen op de kermis, inhoudende honderd en vijf straatmadelieven, bijeenvergaard en waar nodig of nuttig van toelichtingen voorzien (Den Haag 1968).*

Bundel teksten van volks- en straatlieders, deels uit verzamelingen, deels mondeling overgeleverd. Dertien melodieën zijn afgedrukt voorzien van het nummer van het lied. Zeer uiteenlopende onderwerpen, zeer boeiende bronnen, vooral voor de 19e eeuw.

18. Tj. W.R. de Haan, *Straatmadelieven. Een Bundel met Oude en Nieuwe Volks- en Straatlieders, aangenaam om te zingen, te spelen en te lezen (Utrecht 1977).*

Voor deze titel geldt hetzelfde als voor nummer 17.

19. *Trees heeft een Canadees, de bekendste liedjes rondom de bevrijding, verzameld en ingeleid door Co de Kloet (Baarn 1995).*

Een tekstenverzameling zonder muziek. De teksten worden toegelicht. De schrijver vermeldt bij welke organisatie de muziek verkrijgbaar is, of bij wie de rechten van de uitvoering berusten, hetgeen u weer op het spoor kan zetten van het label van de CD.

20. *Bloesem van Seringen, Nederlandse liedjesteksten uit de naoorlogse top-tijd van de radio 1946 – 1960, verzameld en ingeleid door Co de Kloet (Baarn 1988).*

Een fraaie tekstverzameling, zonder muziek, die prachtige beelden schetst van de na-oorlogse periode. Voor lessen over het naoorlogse Nederland een must.

21. *Jac. van Tol, tekstdichter, De olieman en andere liedjes, bijeengebracht door H. van Gelder (Amsterdam 1992).*

Een bloemlezing uit de cabaretliedjes van J. van Tol (1897 – 1969), waarvan er vele door Louis Davids' vertolking grote bekendheid kregen. Geen muziek. Mooie beelden voor de periode 1920 – 1960.

22. *Amoureuse Liedekens, herdruk, ingeleid door J. Klatter (Amsterdam 1984).*

Facsimile en tekstditie (geen muziek!) van een laat-middeleeuws liedboek. Zeer uitgebreide inleidingen en toelichtingen. Geen enkele melodie-aanwijzing.

23. J. Klöters, *Omdat ik zoveel van je hou. Nederlandse chansons en cabaretlieders 1895 – 1958 (Amsterdam 1991).*

Een tekstverzameling met biografieën.

• Heersersliederen

24. *Oranje boven! Nederland en Oranje in het lied, bijeengebracht en ingeleid door Dr. P. Vis (Groningen 1989).*

Negentiende en twintigste-eeuwse liederen over het Oranjehuis met muziek en pianobegeleiding.

• Vrouwenliederen/emancipatoire liederen

25. *Sara, je rok zakt af.*

Vrouwenliedboek, samengesteld door Cobi Schreijer (Amsterdam 1980).

Verzameling niet tijdgebonden liederen over de rol en positie van de vrouw in huiselijk leven, werk, etcetera. Veel emancipatoire liederen. Ook liederen die de rolpatronen weergeven. Met muziek, literatuuropgave en disco-grafie.

26. *Dick Wortel, Zyt ghy oock een meyt? 13 liedjes over meisjes loos (Rotterdam 1987).*

Dertien liedjes uit de 17e, 18e en 19e eeuw rond het thema van de als soldaat/matroos verklede vrouw.

27. *C. Schreijer, Sanseveria, Vrouwenliedboek (Utrecht 1977).*

Feestelijke strijdliederen met muziek en gitaaraccompany. Lieder die gemaakt zijn bij VOS cursussen en door VIDO-groepen.

• **Strijd- en arbeidersliederen**

28. J. van de Merwe, *Gij zijt Kanalie heeft men ons verweten, Het proletariërslied in Nederland en Vlaanderen* (Utrecht/Antwerpen 1974).

Resultaat van een berg speurwerk. Alle mogelijke facetten van de 19e en 20ste eeuw komen aan de orde. Het boek bevat teksten, muziek, prenten en foto's en een schat aan achtergrondinformatie. Een must om eens ingezien te hebben, want het is een ware schatkamer aan bronnen.

29. *Vredes- en demonstratielieder*, door Nelly Koetsier (Amstelveen 1983)
Met melodieaanwijzingen.

30. *A la vapeur, Dat heet progres! Lieder van de industriële revolutie, bijeengebracht door E. Demoen* (MIAT/Standaarduitgeverij 1985).
Schitterende verzameling liederen en liedteksten, gegroepeerd rond de verschillende takken van nijverheid, de uitvindingen, de voor- en tegenstanders van de industriële revolutie, de vooruitgang, de werkloosheid, de tegenstellingen arbeider – baas. Veel Vlaamse zinswendingen en woorden. Veel liedteksten met muziek.

• **Strijdlieder/maatschappijkritische liederen**

31. J. van de Merwe, *Buurman boven in de boom* (Maasbree 1979).
Verzameling maatschappijkritische cabarettteksten en liedjes uit de periode 1959 – 1977. Deels met muziek.

32. *Liedboek van de Strijd, deel 1, samengesteld uit de landelijke archieven van progressieve koren en muziekgroepen* (Wageningen 1980).

33. *Liedboek van de Strijd, deel 2, samengesteld uit de landelijke archieven van progressieve koren en muziekgroepen* (Wageningen 1985).

Zoals de achtergrond van koren en muziekgroepen al suggereert: strijdlieder met muziek te over over alle problemen die links in de naoorlogse periode bezighielden: van Zuid-Afrika tot Nicaragua, van monarchie tot kruis-

raket, van Kalkar tot Dodewaard. Waardevol document en vindplaats van originele bronnen over de naoorlogse periode.

34. J. van de Merwe, *'t Oproer kraait, Geïllustreerd zangboek voor rebellen* (Den Haag 1969).

35. J. van de Merwe, *Verzet per koeplet, Nieuwe rebelse liedjes* (Utrecht 1976).

36. *Uit alle macht, Zangbundel voor het morrende volk* (Wageningen 1984).

37. *Boudewijn de Groot, tekst en muziek*, uitgave Hans Kusters Muziek (Kobbelem 1984).

Alle bekende liederen met piano-begeleiding.

• **Indië/Indonesië**

38. *De weduwe van Indië. Liedjes en teksten uit het repertoire van Wieteke van Dort als Tante Lien* (Amsterdam 1992).

Een boekenweekgeschenk van V&D in 1992. Schitterend beeld van de Indische Nederlanders in deze eeuw. Tekstverzameling, geen muziek. Wel een discografie en adres voor het kopen van cd's.

39. *Het is hier Holland niet!, samengesteld door J. van den Berg* (Amsterdam 1983) verschenen in de reeks 'Uitgelezen boeken', jrg. 2, nr. 2.

Cabarettteksten en liedjes over Nederlands-Indië in de periode 1900 – 1950, met toelichtingen en deels met muziek.

Buitenlandse publicaties

• **Nationale volksliederen**

40. *Nationalhymnen, Texte und Melodien*, Stuttgart 7. Aufl. 1996.

Een bundel officiële volksliederen, met muziek. Een van de weinige publicaties die ik ken, die zich met deze materie hebben beziggehouden. Voor het Nederlandse taalgebied is zo'n publicatie onbekend. Sammiere ontstaansgeschiedenissen. Naast de oorspronkelijke teksten staat de Duitse vertaling.

41. U. Rogazat, *Die Nationalhymnen der Welt, Ein kulturgeschichtliches Lexikon* (Freiburg 1982).

Als hierboven, echter met ontstaansgeschiedenis en achtergronden.

• **Protestliederen**

42. F. Hetmann, *Protest – Lieder aus aller Welt* (Frankfurt am Main 1967).

Naar land gerangschikte tekstverzameling van protestliederen uit deze eeuw. Op de linkerpagina's de liedtekst in de oorspronkelijke taal, op de rechterpagina's de vertaling in het Duits. Geen enkele melodieaanwijzing.

• **Strijdlieder/revolutionaire liederen**

43. G. & G. Marty, *Dictionnaire des chansons de la Révolution, 1787-1799* (Paris 1988).

Uitgave van 140 liederen van de Franse Revolutie, met muziek, met annotaties, met levensbeschrijvingen van componisten, tekstdichters en zangers. Met historische achtergrondinformatie en een chronologie van de tijd tot 1799. De liederen zijn naar het jaar van ontstaan en/of eerste uitvoering gerangschikt.

• **Historielieder en historische liederen**

44. W. Steinitz, *Deutsche Volkslieder demokratischen Charakters aus sechs Jahrhunderten* (Frankfurt am Main 1979).

De omvangrijkste verzameling historielieder uit het Duitse taalgebied. Meer dan duizend bladzijden.

Uit de inhoud: Boerenliederen en liederen over de dorpsarmoede van de 15e t/m 19e eeuw. Lieder van strijdbare ambachtslieden en burgers uit de 16e en 17e eeuw. Lieder van uitgebuite gezellen en strijdbare arbeiders uit de 19e eeuw. Lieder uit de politieke strijd tegen onderdrukking uit de periode 1816 – 1849. Arbeidersliederen uit de periode 1850 – 1914. Lieder tegen de oorlog en de hongeropolitiek uit de periode 1914 – 1918. Lieder tegen fascisme en reactie uit de periode 1918 – 1933.

45. A. Kettel (Hrsg.), *Volksliederbuch* (Rowolt Taschenbuch, Reinbek bei Hamburg 1979).

Schitterende tekstverzameling liederen. Inhoud: liederen van onderdrukte boeren, spotliederen op de kerkelijke en wereldlijke overheid, liefdesliederen, liederen van soldaten tegen de krijgsdienst, dans- en spotliederen, liederen van de revolutie van 1848, de zgn. Wanderlieder, liederen uit de arbeidersbeweging, liederen tegen het fascisme, nieuwere democratische liederen.